

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»

Плани семінарів та методичні рекомендації
з дисципліни
«ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ»
навчально-методичний посібник
для студентів усіх спеціальностей

Харків
НТУ «ХПІ»
2019

Плани семінарів та методичні рекомендації з дисципліни «Історія та культура України»: навч. -метод. посіб. для студентів усіх спеціальностей / За заг. ред. Петутіної О. О., Савченка Л. П. – Х. : НТУ «ХП», 2019. – 55 с.

Упорядники:

Вандишева-Ребро Н. В.,
Гайдамачук О. В.,
Дворкін І. В.,
Кабачек В. В.,
Красіков М. М.,
Маліков В. В.,
Міщенко М. М.,
Мотенко Я. В.,
Ніколаєнко В. І.,
Озерський Ю. І.,
Петутіна О. О.,
Савченко Л. П.,
Телуха С. С.,
Фрадкіна Н. В.,
Шишкіна Є. К.

Кафедра українознавства, культурології та історії науки

ПЕРЕДМОВА

Навчальна дисципліна «Історія та культура України» є важливим, і за часом вивчення, першим предметом у блоці соціально-гуманітарних дисциплін для усіх спеціальностей, за якими ведеться підготовка бакалаврів у НТУ «ХП». Вона покликана забезпечити отримання студентами фундаментальних знань з історії та культури України як основи формування світогляду відповідального громадянина, патріота своєї держави, носія високих інтелектуальних, моральних та естетичних якостей.

Однією з особливостей данної дисципліни є поєднання історії та культурології. Це обумовило її структуру з двох модулів: «Історія України» і «Культура України». Метою першого з цих модулів є вивчення основних політичних і соціально-економічних процесів, що відбувалися на різних етапах розвитку українського народу та його державності, другого – вивчення еволюції вітчизняної культури – історії формування її актуальних цінностей в ряду інших європейських культур.

Основними методами навчання у викладанні дисципліни «Історія та культура України» є словесні (опитування, бесіди, дискусії), наочні (презентації, використання матеріалів етнографічного музею кафедри «Слобожанські скарби» ім. Г. Хоткевича), практичні (конспектування та обговорення писемних джерел, виконання підсумкової контрольної роботи (модуль I), написання реферату (модуль II), підготовка тез на студентську науково-практичну конференцію.

Вивчення курсу передбачає роботу студентів на лекціях і семінарах, самостійне опрацювання ними наукової та навчально-методичної літератури, виступи з доповідями, повідомленнями та рефератами, написання контрольних робіт, участь у студентських наукових конференціях, складання іспиту.

Лекція є провідною формою навчального процесу. Вона передбачає систематичний усний виклад навчального матеріалу, що має розкрити основний зміст тем дисципліни. У ході лекції студентам пропонується струк-

турований, концентрований аналіз певної проблеми, роз'яснення дискусійних питань. Слід відзначити, що лекції та семінари тематично взаємодоповнюють одне одного, що сприяє формуванню у студентів концептуального бачення предмету.

Семінар – це вид навчального заняття, що переслідує мету поглиблення та закріплення знань, отриманих на лекціях та при самостійному вивченні окремих тем. Семінар також має сприяти розвитку мовного етикету, логічного й художньо-образного мислення, загальної культури особистості студента. Як правило, на семінар виносяться 3–4 питання. Вони розглядаються як в традиційній формі, так і у вигляді дискусії, розгорнутої бесіди, конференції, «круглого столу», особливо при розгляді проблемних питань. Опитування студентів на семінарі проходять як за бажанням студента, так і за викликом викладача. Крім основних виступів студентів на семінарі, оцінюються також й істотні доповнення до викладеної проблеми. На семінарських заняттях можуть обговорюватися повідомлення, доповіді та реферати.

У кінці заняття викладачем підводяться підсумки роботи, оцінюються виступи і доповнення кожного студента, акцентується увага на найбільш вдалих відповідях, недоліках у висвітленні теми. Крім цього, ставиться завдання студентам щодо підготовки до наступного семінарського заняття. Оцінки, одержані студентами на семінарі, обов'язково враховуються при рейтинго-модульній системі контролю знань.

Готуючись до семінарського заняття, студенти повинні опрацювати рекомендовані до його теми джерела та літературу, продумати відповіді на кожне питання, скласти план та короткі тези свого виступу. Важливе значення у підготовці до семінару мають консультації викладачів, час і місце проведення яких доводиться до відома студентів. Готуватися до семінарського заняття необхідно заздалегідь. Всебічна та ґрунтовна підготовка – важлива передумова створення творчої атмосфери при обговоренні передбачених планом семінару питань, змістовних виступів та доповнень. На семінарі студенти повинні доповнювати свої записи новим матеріалом з виступів своїх товаришів та викладача.

Самостійна робота студентів відбувається у позааудиторний час, її зміст визачений навчальною програмою. В комплексі з іншими формами навчання вона забезпечує глибоке вивчення та всебічне засвоєння студентами матеріалу, оволодіння методами наукового мислення, виховання у них творчих, аналітичних підходів до вивчення матеріалу дисципліни. Форми

самостійної роботи студентів можуть бути різноманітними: вивчення і конспектування документів та інших історичних джерел, навчальної та навчально-методичної літератури, наукових монографій та статей, написання тематичних повідомлень, доповідей.

Обов'язковим індивідуальним завданням з дисципліни «Історія та культура України» є реферат з Модулю 2 «Українська культура». Його написання – одна з найважливіших форм залучення майбутнього спеціаліста до наукової роботи, бо дає можливість оволодіти методологією та методикою дослідження, навчитися самостійно систематизувати джерела та літературу, всебічно їх аналізувати, давати власну оцінку культурним явищам, оформляти науковий апарат тощо. Оцінка за реферат враховується у підсумковому контролі, що проводиться у формі екзамену.

Під час вивчення дисципліни викладач здійснює поточний контроль, що реалізується у формах опитування, захисту реферату (II модуль), оцінки виступів на семінарах, модульної контрольної роботи (8 тижень). Результати поточного контролю враховуються при виставленні оцінки з даної дисципліни.

Семестровий контроль відбувається в усній формі за екзаменаційними білетами, що містять 2 запитання (відповідно з I та II модулів). Студент вважається допущеним до екзамену з навчальної дисципліни за умови повного відпрацювання усіх семінарських занять та підготовки реферату. Теми пропущених занять, а також ті, на яких студенти отримали незадовільну оцінку, перездаються ними викладачу на консультаціях.

Для успішного засвоєння студентами навчального матеріалу, кафедрою українознавства, культурології та історії науки забезпечено всі необхідні матеріально-технічні умови. При підготовці до семінарських занять студенти можуть скористатися послугами бібліотечного фонду кафедри (701, 702, 707 у/1) та її сайту у мережі Internet. Широкий вибір навчальної, навчально-методичної та наукової літератури дозволяє реалізувати організацію усіх форм навчальної роботи як вітчизняних, так і зарубіжних студентів. Зокрема, «Історія України. Курс лекцій для студентів технічних ВУЗів» під загальною редакцією проф. В. І. Ніколаєнка, навчальний посібник «Історія української культури» за редакцією проф. О. О. Петугіної, навчально-методичний посібник «Сучасна культура України (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.)» (доц. М. М Міщенко), «Тематика рефератів з історії України для студентів усіх спеціальностей» (С. С. Ткаченко, В. І. Ніколаєнка), «Організація самостійної роботи студентів з вивчення курсу «Іс-

торія України»: Методичні рекомендації для викладачів і студентів усіх спеціальностей» (доц. С. І. Мешковая, проф. В. І. Силантьєв), «Методичні рекомендації до організації студентської наукової роботи з дисципліни «Історія України» для викладачів» (проф. Ніколаєнко В. І., доц. Мотенко Я. В., доц. Шишкіна Є. К.), «Методичні вказівки до використання мультимедійних презентацій у вивченні курсу «Історія України» (проф. Ніколаєнко В. І., доц. Шишкіна Є. К., доц. Телуха С. С.), «История Украины: Конспект лекций для иностранных студентов» (проф. В. І. Ніколаєнко, доц. Л. П. Савченко, доц. І. В. Дворкін), «История украинской культуры: учебное пособие для студентов-иностранцев всех специальностей» за ред. проф. О. О. Петутіної, «Українська культура в іменах: Довідник» за ред. проф. О. О. Петутіної.

Основною літературою для підготовки студентів є курс лекцій «Історія України» та навчальний посібник «Історія української культури». Вони створені колективом кафедри українознавства, культурології та історії науки і є адаптованими до навчальної програми дисципліни «Історія та культура України».

Модуль I. Історія України

Семінар 1. Вступ до курсу. Методика роботи студентів по вивченню курсу «Історія та культура України»

План

1. Місце і роль семінарських занять у процесі вивчення історії України.
2. Організація і методика самостійної роботи студентів при підготовці до семінарських занять.
3. Методика використання на семінарських заняттях конспектів лекцій, першоджерел, наукової та художньої літератури та матеріалів краєзнавства.
4. Особливості рейтингової системи оцінки знань студентів.
5. Рекомендації по написанню і оформленню студентських рефератів.

Методичні поради

Перше семінарське заняття є організаційним. Треба уважно прослухати методичні поради викладача з усіх питань, за його вказівкою зробити необхідні записи в зошиті. Особливо це стосується методики самостійної роботи з першоджерелами, підручниками, науковою і художньою літературою та матеріалами краєзнавства, а також рекомендацій щодо конспектування лекцій, по написанню і оформленню студентського реферату.

Важливо зрозуміти сутність рейтингової системи оцінки знань студентів, яка дозволяє найбільш підготовленим і старанним з них отримати підсумкову оцінку з курсу без складання іспиту.

Рекомендується також уважно прочитати “Вступ” до планів семінарських занять. Це допоможе глибше зрозуміти роль, мету і значення вивчення курсу, сприятиме більш успішному його засвоєнню.

Проблемні питання

1. Що таке історія? Що дають знання історії сучасній людині?
2. Традиційна чи багатоетнічна парадигма вивчення історії? Що має вивчати історія України?
3. Чи допомагає історія зрозуміти сучасні економічні та політичні процеси? Чи можливо спрогнозувати майбутнє?
4. Які існують принципи і методи вивчення історії?

5. Що таке критика історичних джерел?
6. Які носії історичної інформації допомагають вивчати історію? Класифікація джерел.
7. Чи може бути історик об'єктивним? Чи впливає держава і політики на бачення історії?
8. Як змінювались уявлення про історію України? Основні етапи розвитку історіографії історії України.

Список літератури

Основна

1. Методичні рекомендації до організації студентської наукової роботи з дисципліни «Історія України» для викладачів / Укладачі В. І. Ніколаєнко, Я. В. Мотенко, Є. К. Шишкіна – Х., 2015.
2. Організація самостійної роботи студентів з вивчення курсу «Історія України» / Укладачі С. І. Мешковоя, В. І. Силантьєв. За ред. В. І. Ніколаєнка. – Х., 2007.
3. Програма, робочий план та методичні рекомендації з курсу «Історія України» для студентів усіх спеціальностей / Уклад. В. В. Кабачек, С. І. Мешковоя, Я. В. Мотенко та ін. / За ред. проф. В. І. Ніколаєнка. – Х., 2007.
4. Тематика рефератів з історії України для студентів усіх спеціальностей. / Уклад. С. С. Ткаченко, В. І. Ніколаєнко. – Х., 2004. – 92 с.

Додаткова

5. Бондар В. Сучасна українська історіографія: підсумки і виклики. // Режим доступу <http://dspace.nbuv.ua/ditstream/handle/123456789/95364/06-Bondar.pdf>.
6. Дворкін І. В. Використання сучасних напрямів історичних досліджень у курсі «Історії України» в НТУ «ХПІ» / І. В. Дворкін, А. В. Харченко Х., 2017.
7. Закон України «Про вищу освіту». – К., 2014.
8. Історія і її соціально-виховне значення. У кн. : Грушевський М. – Хто такі українці і чого вони хочуть. – К., 1991.
9. Кульчицький С. Історія і час (роздуми історика) // Укр. іст. ж. – 1992. – № 4.

10. Панченко П. Історична наука повинна бути далекою від кон'юктури і політики // Укр. іст. ж. –1993. – № 1.

11. Сухий О. Сучасна історична наука в Україні: візії та напрями (2012). // Режим доступу [www.irbis-nbuv.gov.ua/. . . /cgiirbis_64.exe?.](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/. . . /cgiirbis_64.exe?)

12. Яковенко Н. Вступ до історії. – К., 2007.

Семінар 2. Українські землі у складі Литви та Польщі (середина XIV – перша половина XVI ст.)

План

1. Українські землі у складі Великого Князівства Литовського.
2. Становище українських земель у складі Речі Посполитої.
3. Виникнення українського козацтва. Запорізька Січ на початковому етапі свого існування.

Теми доповідей та повідомлень

1. Історія формування Литовського князівства.
2. Кревська унія: передумови ухвалення, зміст, реалізація.
3. Брестська унія: наслідки для українського народу.
4. Діяльність П. Сагайдачного.
5. Історія козацького бойового мистецтва.
6. Козаки – характерники: практики та міфологія.
7. Православні братства в історії України.

Проблемні питання

1. Приєднання чи завоювання: яким був перехід українських земель до складу Литовської держави?
2. Назвіть спільне й відмінне в соціально-економічному житті Київської Русі та Литовської держави.
3. Коли закінчився «оксамитовий» період перебування українських земель в складі Литви? Що змінилося?
4. Які зовнішні фактори сприяли об'єднанню Литви та Польщі в одну державу?
5. Чи вплинув братський рух на консолідацію українського народу?
6. Чи змогла Брестська унія об'єднати українське суспільство?

7. Чому Польща проводила політику полонізації та окатоличення українського населення?

8. Охарактеризуйте сутність процесу закріпачення селян та його наслідки для українського суспільства.

9. Чому козацько-селянські повстання першої половини XVII ст. закінчилися поразкою?

10. В чому полягав зв'язок «Ординації» 1638 року з Визвольною війною середини XVII століття?

Список літератури

Основна

1. Бойко О. Д. Історія України: навч. посіб. / О. Д. Бойко. – К., 2006.
2. Історія України: Біографічний довідник / Ніколаєнко В. І., Мешкова С. І., Ткаченко С. С. – Х., 2007.
3. Історія України: конспект лекцій для иностранных студентів. – Х., 2014.
4. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. / С. Плохій. – Х., 2016.
5. Танцюра В. І. Історія України: навчальний посібник / В. І. Танцюра, С. М. Куліш, О. О. Пересада. – Х., 2016.

Додаткова

6. Гудзяк Б. Криза і реформа: Київська митрополія, Царгородський патріархат і генеза Берестейської унії / Б. Гудзяк. Львів, 2000.
7. Ісаєвич Я. Д. Братства та їх роль в розвитку української культури XVI–XVII ст. / Я. Д. Ісаєвич. – К., 1966.
8. Історія України в особах. Литовсько-польська доба. – К., 1997.
9. Леп'явко С. Козацькі війни кінця XVI ст. в Україні / С. Леп'явко. – Чернігів, 1996.
10. Методичні вказівки до використання мультимедійних презентацій у вивченні курсу «Історія України» [Текст] / Ніколаєнко В. І., Шишкіна Є. К., Телуха С. С. // Навчальні посібники: Методичні вказівки – НТУ «ХП», 2014. http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPIPress/10073/1/prohramy_2014_Istoriia_Ukrainy.pdf

11. Плохій С. Н. Папство і Україна: політика римської курії на українських землях в XVI–XVII ст. / С. Н. Плохій. – К., 1989.

12. Тымовский М. История Польши. Перевод / М. Тымовский, Я. Кеневич, Е. Хольцер. – М., 2004.

Семінар 3. Українська козацька держава в останній чверті XVII–XVIII ст.

План

1. Політичний та соціально-економічний розвиток гетьманської держави в останній чверті XVII–XVIII ст.

2. Слобідські козацькі полки.

3. Скасування інституту гетьманства. Ліквідація козацького полкового устрою та відновлення феодальних порядків на Лівобережжі та Слобожанщині.

4. Остаточна ліквідація Запорозької Січі, подальша доля українського козацтва.

Теми доповідей та повідомлень

1. Політика гетьмана І. Мазепи.

2. Конституція П. Орлика.

3. Колонізація Слобожанщини у другій половині XVII ст.

4. Обмеження прав Гетьманщини у роки правління гетьмана І. Скоропадського (1708–1722 рр.).

5. Наказний гетьман П. Полуботок. Діяльність Першої Малоросійської колегії (1722–1727 рр.).

6. Лібералізація царської політики по відношенню до Гетьманщини. Політика гетьмана Д. Апостола (1727–1734 рр.).

7. Заснування Нової Січі (1733 р.). Відновлення традиційного військово-політичного устрою Запорожжя.

8. Правління гетьманського уряду (1734–1750 рр.).

9. Останній гетьман Війська Запорозького К. Розумовський (1750–1764 рр.)

10. Діяльність Другої Малоросійської колегії (1764–1786 рр.).

11. Гайдамацький рух. Коліївщина.

Проблемні питання

1. Яких помилок, на ваш погляд, припустилось козацтво під час будівництва власної держави?
2. В чому особливість політичного та соціально-економічного ладу Війська Запорозького? Чи він відрізнявся від устрою сусідніх держав?
3. Чому козацькій державі не вдалось зберегти соціально-економічні досягнення революції середини XVII ст.? У чому причини відновлення феодалських порядків?
4. Як впливали на політичний та соціально-економічний розвиток Війська Запорозького сусідні держави?
5. Якими були, на ваш погляд, причини переходу гетьмана І. Мазепи на бік Швеції під час Північної війни?
6. З якою метою було створено Першу Малоросійську колегію? Чим її діяльність відрізнялась від роботи Другої Малоросійської колегії?
7. Чому козацький полковий устрій отримав розповсюдження на Слобожанщині? В чому причини його ліквідації?
8. Які внутрішні та зовнішні причини скасування інституту гетьманства на Лівобережжі ви можете назвати?
9. Чим пояснюється ліквідація Запорозької Січі Катериною II?
10. Яку роль зіграло Військо Запорозьке в подальшій історії українських земель?

Список літератури

Основна

1. Бойко О. Д. Історія України: навч. посіб. / О. Д. Бойко. – К., 2006.
2. История Украины: Конспект лекций для иностранных студентов / Сост. В. И. Николаенко, Л. П. Савченко, И. В. Дворкин. – Х., 2013.
3. Історія України. Курс лекцій для студентів технічних Вузів. / Під заг. редакцією проф. В. І. Ніколаєнко – Х., 2001.
4. Історія України: Біографічний довідник. Навч. посібник / В. І. Ніколаєнко, С. І. Мешкова, С. С. Ткаченко. – Х., 2007.
5. Shyshkina, Yevheniia A History of Ukraine: Presentations for English-Speaking Students: Text of Lectures. – Kharkiv: NTU KhPI, 2016.

Додаткова

6. Гетьманщина мовою документів і матеріалів другої половини XVII–XVIII ст. : Зб. док. і матеріалів. Хрестоматія-посібник. – Глухів, 2006.

7. Грушевський М. С. Очерк истории украинского народа / М. С. Грушевський. – К., 1990.

8. Гуржій О. Українська козацька держава в другій половині XVII–XVIII ст. : кордони, населення, право / О. Гуржій. – К., 1996.

9. Дорошенко Д. І. Нарис історії України : в 2 т. / Д. І. Дорошенко. – Київ: Глобус, 1992. – Т. 2.: Від половини XVII століття. – 1992.

10. Методичні вказівки до використання мультимедійних презентацій у вивченні курсу «Історія України» / уклад. В. І. Ніколаєнко, Є. К. Шишкіна, С. С. Телуха – Х.: НТУ «ХП», 2014.

11. Полонська-Василенко Н. Д. Історія України. Т. 2 : Від середини XVII століття до 1923 року. – К., 1995.

12. Українська держава другої половини XVII–XVIII ст. : політика, суспільство, культура. – К., 2014.

13. Український гетьманат: нариси історії національного державотворення XVII–XVIII ст. у 2 кн. – К., 2018.

14. Шамрай М. Г. Українська козацька держава : [Посіб. зі спецкурсу для студ. іст. ф-ту] / М. Г. Шамрай; Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2005.

10. Яворницький Д. І. Історія запорізьких козаків : у 3 т. / Д. І. Яворницький. – Т. 3. – Львів, 1992.

11. Aleksieiev, Yuriy. History of Ukraine. – Kyiv, 2012.

Семінар 4. Українські землі в імперській період (кінець XVIII – початок XX ст.)

План

1. Соціально-економічний розвиток українських земель в Російській імперії у «довгому XIX столітті». Реформи 1860-х – 1870-х рр.

2. Становище українських земель в Австрійській (Австро-Угорській) імперії.

3. Український національний рух у першій половині XIX ст. Кирило-Мефодіївське братство. Головна Руська рада.

4. Український національний рух у другій половині XIX – на початку XX ст. Українофіли. Виникнення політичних партій.

Теми доповідей та повідомлень

1. Процеси націєтворення в українських землях у «довгому XIX столітті».
2. Національний склад міст в українських землях XIX – початку XX ст.
3. Політика російського царизму щодо українського національного руху.
4. Кирило-Мефодіївське товариство – перша українська політична організація.
5. Михайло Драгоманов як учений та політичний діяч.
6. Українські землі в російсько-турецьких війнах XIX ст.
7. Польські визвольні повстання в українських землях у XIX ст.
8. Політика царизму щодо євреїв. Смуга осілості.
9. Громадівський рух. Діяльність Південно-Західного відділу Російського географічного товариства.
10. Народовці, москвофіли та радикали в суспільно-політичному житті Західної України.

Проблемні питання

1. Які процеси у суспільно-політичному житті сприяли формуванню української національної свідомості?
2. Яка з імперій проводила більш жорстку політику по відношенню до українського національного руху? Чому?
3. У чому суть антиукраїнської політики царизму в галузі освіти та культури?
4. Чому саме в період найбільшої лібералізації царського режиму в Росії (60–70-ті рр. XX ст.) посилюється наступ на національні права українців?
5. Як змінилась імперська політика на Правобережній Україні у період польського національно-визвольного повстання 1863–1864 рр. ?
6. У чому полягала особливість становища євреїв в Російській імперії ?
7. Чому саме греко-католицькі священники та «Руська трійця» стали «будителями» українців на Західній Україні?
8. Чому ідея соціалізму стала популярною серед українських політичних сил наприкінці XIX – на початку XX ст. ?
9. Чим відрізнялась економічна політика імперій щодо України?

10. Чи вирішила Столипінська аграрна реформа завдання, що перед нею ставились?

Список літератури

Основна

1. Бойко О. Д. Історія України: навч. посіб. / О. Д. Бойко. – 3-тє вид., доп. – К., 2006.
2. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації / Я. Грицак. – К., 2000.
3. Історія України: Біографічний довідник / Ніколаєнко В. І., Мешкова С. І., Ткаченко С. С. – Х., 2007.
4. История Украины: конспект лекций для иностранных студентов. – Х., 2014.
5. Історія України. Курс лекцій для студентів технічних ВУЗів / Під загальною редакцією професора Ніколаєнка В. І. – Х., 2001.

Додаткова

6. Аркуша О. Час народів: історія України ХІХ ст. / О. Аркуша, К. Кондратюк, М. Мудрий, О. Сухий. – Львів, 2016.
7. Екельчик С. История Украины: становление современной нации / С. Екельчик. – К., 2010.
8. Енциклопедія історії України: у 10 т. – К., 2003 – 2013. – Режим доступу: <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=F&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU>
9. Каппелер А. Мала історія України / А. Каппелер. – К., 2007.
10. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності / С. Плохій. – Х., 2016.
11. Субтельний О. Україна: історія / О. Субтельний. – К., 1993.
12. Терещенко Ю. Україна ХІХ століття: між консерватизмом, лібералізмом і соціалізмом // – Тиждень. – 17 липня 2017 р. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/History/114781>.
13. Україна крізь віки. У 15-ти тт. – Т. 9: Сарбей В. Г. Національне відродження України. – К., 1999.

Семінар 5. Революційні події 1917-1921 рр. в Україні

План

1. Лютнева 1917 р. революція в Росії та її наслідки для України. Діяльність Центральної Ради в березні – жовтні 1917 р. УНР очолювана Центральною Радою.
2. Україна наприкінці 1917 р. – у 1918 р. Українська Держава гетьмана Павла Скоропадського.
3. Протиборство воєнно-політичних сил в Україні в 1919–1921 рр. УНР керована Директорією.
4. Основні результати і уроки революційних подій 1917–1921 рр.

Теми доповідей і повідомлень

1. М. Грушевський – науковець і політичний діяч.
2. В. Винниченко – митець і політик.
3. С. Петлюра: політичний портрет.
4. Від царського ад'ютанта до гетьмана України: риси до портрета П. Скоропадського.
5. Діяльність Х. Раковського в Україні.
6. Н. Махно – ватажок повстанського руху на півдні України.
7. Білогвардійський рух на території України.
8. Політика «воєнного комунізму» та її здійснення в Україні.
9. Директорія УНР: джерела успіху та причини невдач.
10. ЗУНР в історії українського державотворення.

Проблемні питання

1. Які проблеми – національні чи соціальні – насамперед турбували більшість населення України в 1917–1921 рр. ?
2. З чим пов'язані успіхи й невдачі політичних режимів, що встановлювалися в Україні протягом 1917–1920 років?
3. Чому з усіх політичних сил, що боролися за владу на території України, перемогу здобули більшовики?
4. В чому причини невдач всіх українських національно-державницьких сил?
5. Яка роль у подіях громадянської війни на території України селянського повстанського руху?
6. Чому УЦР, більшість у якій склали автономісти, в IV Універсалі проголосила незалежність України?

7. Що можна віднести до найбільших успіхів режиму гетьмана П. Скоропадського і які кроки у його політиці призвели до його падіння?
8. Дайте оцінку перебуванню німецьких та австро-угорських військ на території України у 1918 р.
9. Яку еволюцію у своїй політиці пройшов протягом 1919–1920 рр. білогвардійський рух? Чому це не сприяло його успіху?
10. Чому наприкінці 1919 р. загострилися стосунки між органами, які представляли ЗУНР та УНР, що призвело до денонсації Акту Злуки?

Список літератури

Основна

1. Бойко О. Д. Історія України: Посібник для студентів вищих навч. закладів / О. Д. Бойко. – К., 2006.
2. Історія України: курс лекцій для студентів технічних ВУЗів / Під заг. ред. В. І. Ніколаєнка. – Х., 2001.
3. Історія України: Навч. пос. / Під заг. ред. В. А. Смолія; керівник авт. кол. – С. В. Кульчицький. – К., 1997.
4. Кульчицький С. В. УСРР в добу «воєнного комунізму» (1917–1920 рр.). Спроби побудови концептуальних засад реальної історії. Історичний зошит С. В. Кульчицький. – К., 1994.
5. Нариси історії української революції 1917–1921 років: у 2 кн. / Ред. кол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Авт. кол. : В. Ф. Верстюк (керівн.) та ін.; Нац. акад. наук України, Ін-т історії України. – Кн. 1–2. – К., 2011–2012.
6. Солдатенко В. Ф. Революційна доба в Україні (1917–1920 роки): логіка пізнання, історичні епізоди, ключові постаті: 2-ге вид., доп. і перероб. / В. Ф. Солдатенко – К., 2012.

Додаткова

7. Великий українець: Матеріали з життя та діяльності М. Грушевського. – К., 1992.
8. Винниченко В. Відродження нації / В. Винниченко. – К., 1990.
9. Волковинський В. Нестор Махно. Легенди і реальність / В. Волковський. – К., 1994.
10. Карр Э. История Советской России. – Кн. 1: Тт. 1–2: Большевицская революция. 1917–1923. Перевод с англ. / Э. Карр. – М., 1990.
11. Литвин М. Історія ЗУНР / М. Литвин, К. Науменко. – Львів, 1995.

12. Махно Н. Воспоминания / Н. Махно. – Киев–Париж, 1991.
13. Нагаєвський І. Історія Української держави двадцятого століття / І. Нагаєвський. – К., 1994.
14. Петлюра С. Народе український / С. Петлюра. – К., 1992.
15. Пиріг Р. Я. Відносини України і Центральних держав: нетипова окупація 1918 року / Р. Я. Пиріг. – К., 2018.
16. Революція на Україні по мемуарам белых. – К., 1990.
17. Скоропадський П. Спогади. Кінець 1917 – грудень 1918 / П. Скоропадський. – Київ-Філадельфія, 1995.
18. Солдатенко В. Ф. «Проект «Україна». 1917 – 1920 рр. Постаті. – Х., 2011.
19. Тимченко Р. В. Відносини Української Народної Республіки та Західно-Української Республіки (листопад 1918 – квітень 1920 рр.) / Р. В. Тимченко. – К., 2013.

Семінар 6. Україна в роки другої світової війни (1939–1945 рр.)

План.

1. Причини та характер Другої світової війни. «Українське питання» напередодні та на початку війни. Радянізація Західної України у 1939 – червні 1941 рр.
2. Початок німецько-радянської війни. Бойові дії на території України в 1941–1942 рр.
3. Діяльність ОУН і УПА під час Другої світової війни.
4. Визволення України від німецької окупації. Внесок українського народу в розгром нацистської Німеччини та її союзників. Наслідки Другої світової війни для України.

Теми доповідей і повідомлень.

1. Українське питання в політиці європейських держав напередодні та на початку війни.
2. Карпатська Україна у 1938–1939 роках.
3. Пакт Молотова – Ріббентропа та його наслідки.
4. Нацистський окупаційний режим в Україні.
5. Радянський партизанський та підпільний рух на українській землі.
6. Методи і результати державотворчої діяльності ОУН.

7. Степан Бандера.
8. Поразка нацистів та їх союзників.
9. Відбудова зруйнованої економічної та соціальної інфраструктури після визволення України.
10. Харківські політехніки в суворі воєнні роки.

Проблемні питання.

1. Яку роль у розв'язанні Другої світової війни відіграв Мюнхенський пакт 1938 року і політика «умиротворення агресора»?
2. Яку роль у розв'язанні Другої світової війни відіграв пакт Молотова – Ріббентропа?
3. В чому полягають головні причини поразок радянських військ в 1941–1942 рр.?
4. Чи можна було уникнути поразки радянських військ на початку війни? Що могло б змінити перебіг подій на користь Червоної Армії?
5. Порівняйте геополітичне становище України після закінчення першої та другої світових війн.
6. Якими були наслідки другої світової війни для України?
7. Як оцінюються в історичній літературі комуністичний та націоналістичний рух опору?
8. В чому полягала економічна експансія третього рейху в Україні?

Список літератури

Основна

1. Бойко О. Д. Історія України: навч. посіб. / О. Д. Бойко. – 3-тє вид., доп. – К., 2006.
2. Історія України. Курс лекцій для студентів технічних ВУЗів / Під загальною редакцією професора Ніколаєнка В. І. – Х., 2001.
3. История Украины: конспект лекций для иностранных студентов. – Х., 2014.
4. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності / С. Плохій. – Харків, 2016.
5. Історія України: Біографічний довідник / В. І. Ніколаєнко, С. І. Мешкова, С. С. Ткаченко. – Х., 2007.

Додаткова

6. Бугай М. Депортація кримських татар у 1944 році // Укр. іст. журн. – 1992. – №1. – С. 29-44.
7. Довідник з історії України / За ред. І. З. Підкова, Р. М. Шуст. – К.: Генеза, 2001.
8. Земерова Т. Ю. Історія України: схеми і таблиці / Т. Ю. Земерова, І. М. Скірда. – Х., 2010.
9. Історія України в особах: ХІХ–ХХ ст. / Кер. автор. кол. І. Войцехівська. – К., 1995.
10. Історія України: Нове бачення. Навч. пос. / Під ред. В. А. Смолія. – К., 2000.
11. Остафійчук В. Ф. Історія України: сучасне бачення: Навч. посіб. / В. Ф. Остафійчук. – К., 2004.
12. Проблема ОУН-УПА: звіт робочої групи істориків при Урядовій комісії з вивчення діяльності ОУН-УПА. Основні тези з проблеми ОУН-УПА (історичний висновок). – К., 2004.
13. Рибак І. В. Історія України у проблемному викладі, в особах, термінах, назвах і поняттях: Навч. посіб. / І. В. Рибак. – К., 2005.
14. Сергійчук В. І. ОУН- УПА в роки війни / В. І. Сергійчук. – К, 1996.
15. Україна партизанська. Партизанські формування та органи керівництва ними (1941–1945 рр.). – К., 2001.

Семінар 7. Україна в період «перебудови» та боротьби за державну незалежність (1985–1991 рр.)

План

1. Реформи М. С. Горбачова: мета, основні напрями і наслідки для СРСР та України.
2. Активізація суспільно-політичного життя в Україні наприкінці 1980-х рр.
3. Боротьба за державний суверенітет. Серпневі події 1991 р. Проголошення незалежності України.

Теми доповідей та повідомлень

1. Головні наслідки політики перебудови для України.
2. Утворення політичних партій і рухів в Україні у період перебудови.

3. Роль Декларації про державний суверенітет України в історії українського державотворення.

4. Основні вектори зовнішньої політики Радянського Союзу в часи перебудови.

5. Народний Рух України та його роль в подіях 1989–1981 років.

6. Акт проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р.: зміст та значення.

7. Участь українців в війні в Афганістані 1979–1989 рр.

8. Аварія на ЧАЕС: причини, ліквідація, наслідки.

9. «Коли центр не може управляти, а республікам владу не передавали...»: Леонід Кравчук та події 19 серпня 1991 року.

Проблемні питання

1. В чому ви вбачаєте сутність політики перебудови в СРСР?

2. Чи поняття «гласність» та «свобода слова» є тотожними?

3. Що таке громадянське суспільство? Як воно проявилось в процесі боротьби за державну незалежність?

4. В чому, на ваш погляд, полягали причини кризи радянської економіки?

5. Чи зміг курс на «перебудову» здійснити радикальні зміни в соціально-економічному житті українського народу?

6. Визначте роль студентської «революції на граніті» у набутті Україною суверенітету?

7. Чому В'ячеславу Чорноволу не вдалося стати першим президентом України?

8. Чи стало СНД авторитетною міжнародною організацією?

9. Під час Всеукраїнського референдуму 1 грудня 1991 року за незалежність України висловилися 54,19 % кримчан. Поясніть цей результат.

Список літератури

Основна

1. Бойко О. Д. Історія України: навч. посіб. / О. Д. Бойко. – 3-тє вид., доп. – К., 2006.

2. Історія України: Біографічний довідник / В. І. Ніколаєнко, С. І. Мешкова, С. С. Ткаченко. – Х., 2007.

3. История Украины: конспект лекций для иностранных студентов. – Х., 2014.

4. Плохий С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності / С. Плохий. – Х., 2016.

5. Даниленко В. М. Україна в 1985–1991 рр. : остання глава радянської історії / В. М. Даниленко. – К., 2018.

Додаткова

6. Барановська Н. П. Україна – Чорнобиль – Світ : Чорнобильська проблема у міжнародному вимірі, 1986–1999 / Н. П. Барановська. – К., 1999.

7. Гальченко Я. Вигадки і правда про події на Чорнобильській АЕС / Я. Гальченко // Віче. – 2005.

8. Декларація про державний суверенітет України. Історія прийняття, документи, свідчення. – Житомир, 2010.

9. Досвід та уроки суспільно-політичної трансформації України у добу перебудови (квітень 1985 – серпень 1991) // Нова політика. – 1997. – № 2.

10. Кульчицький С. В. Перебудова // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України. – К., 2011. – Т. 8.

11. Лановик Б. Д. Історія України: навчальний посібник / Б. Д. Лановик. – К., 2001.

12. Методичні вказівки до використання мультимедійних презентацій у вивченні курсу «Історія України» [Текст] / Ніколаєнко В. І., Шишкіна Є. К., Телуха С. С. // Навчальні посібники: Методичні вказівки – НТУ «ХПІ», 2014. http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPIPress/10073/1/prohramy_2014_Istoriia_Ukrainy.pdf

13. Народний Рух України: історія, ідеологія та політична еволюція (1989–2009): Матеріали круглого столу, присвяченого 20-ій річниці створення Народного Руху України за перебудову (Київ, 22 вересня 2009 року). – К., 2010.

14. Політична історія України ХХ століття. Т. 6. Від тоталітаризму до демократії (1945–2002). – К., 2003.

10. ТОВАЖНЯНСКИЙ Л. Л. Харьковский политехнический: на рубеже тысячелетий / Л. Л. ТОВАЖНЯНСКИЙ, В. И. НИКОЛАЕНКО, В. В. МОРОЗОВ, Ю. Д. САКАРА. – Харьков, 2000.

Семінар 8. Україна в роки незалежності

План

1. Становлення України як незалежної держави.
2. Конституційний процес. Конституція України 1996 р.
3. Розвиток політичної ситуації в Україні на початку ХХІ ст.
4. Україна в системі сучасних міжнародних відносин: виклики і здобутки вітчизняної дипломатії.

Теми доповідей та повідомлень

1. Утворення політичних партій і рухів в Україні.
2. Державна символіка України: історія та сучасність.
3. Політика незалежної України стосовно національних меншин.
4. Президентські та парламентські вибори (1990–2000 рр.): основні тенденції.
5. Релігійне життя в сучасній Україні.
6. Будапештський меморандум 1994 р.
7. Європейська та євроатлантична інтеграція України.
8. Українська діаспора на сучасному етапі.
9. «Помаранчева революція» та «Революція Гідності»: порівняльна характеристика.
10. Збройна агресія Росії проти України.

Проблемні питання

1. Що таке громадянське суспільство? Чи можна стверджувати про завершення його формування в Україні?
2. У чому полягали причини занепаду української економіки у 1990-ті рр.?
3. Якими є роль і місце України в сучасному світі?
4. Населення України значно скоротилося в кінці ХХ – на початку ХХІ ст. Охарактеризуйте причини цього явища.
5. Охарактеризуйте причини, основні тенденції, наслідки декомунізації.
6. У чому полягають особливості політики пам'яті в незалежній Україні? Визначте основні тенденції.
7. Яким є національний склад населення сучасної України. Чи можливі міжнаціональні протиріччя?

8. Якими є перспективи інтеграції України до Європейського союзу?
9. Якими є перспективи України як спортивної держави?
10. Політичні партії сучасної України. Як відрізняються їхні політичні погляди?

Список літератури

Основна

1. Бойко О. Д. Історія України: навч. посіб. / О. Д. Бойко. – 3-тє вид., доп. – К., 2006.
2. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації / Я. Грицак. – К., 2000.
3. Історія України. Курс лекцій для студентів технічних ВУЗів / Під загальною редакцією професора Ніколаєнка В. І. – Х., 2001.
4. Касьянов Г. Україна 1991-2007: нариси новітньої історії / НАН України. Інститут історії України / Г. Касьянов. – К., 2008.
5. Програма, робочий план та методичні рекомендації з курсу «Історія України» для студентів усіх спеціальностей / За ред. проф. В. І. Ніколаєнка. – Х., 2007.

Додаткова

1. Екельчик С. История Украины: становление современной нации / С. Екельчик. – К., 2010.
2. Енциклопедія історії України: у 10. т. – К., 2003 – 2013. – Режим доступу: <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=F&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU>
3. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. – К., 1996.
4. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності / С. Плохій. – Х., 2016.
5. Україна в ХХ столітті (1900–2000) : зб. документів і матеріалів. – К., 2000.
6. Калініченко В. В. Історія України (1917–2003) / В. В. Калініченко, І. К. Рибалка. – Т. 3. – Х., 2004
7. Литвин В. М. Україна на межі тисячоліть (1991–2000 рр.) / В. М. Литвин. – К., 2000.

8. Політична історія України. XX століття : у 6 т. Т. 6 : Від тоталітаризму до демократії (1945–2002). – К., 2003.
9. Савченко Н. П. Історія України: модульний курс: навч. посіб. / Н. П. Савченко, М. К. Подольський. – К., 2006.

Завдання до модульної контрольної роботи

1. Внутрішня і зовнішня політика Київської Русі за часів правління Володимира Великого та Ярослава Мудрого, їх державотворча діяльність.
2. Галицько-Волинське князівство як продовжувач державної традиції Київської Русі.
3. Політичний та соціально-економічний розвиток українських земель в складі Литовського князівства та Речі Посполитої.
4. Причини виникнення українського козацтва.
5. Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний та його роль у боротьбі з турецькою агресією.
6. Причини і наслідки козацько-селянських повстань кінця XVI – першої половини XVII ст.
7. Визвольна війна українського народу середини XVII ст. : причини, характер, особливості, рушійні сили та наслідки.
8. Богдан Хмельницький – фундатор, полководець, дипломат української козацької держави.
9. Переяславська угода та Березневі статті: сутність і оцінка в історичній літературі.
10. Руїна: причини, сутність, наслідки для долі України.
11. Характеристика діяльності гетьмана Івана Мазепи.
12. Гайдамацький рух в Україні. Коліївщина: причини і наслідки.
13. Соціально-політичний та економічний розвиток українських земель під владою Російської імперії (кінець XVIII–XIX ст.).
14. Соціально-політичний та економічний розвиток українських земель в складі Австрійської (Австро-Угорської) імперії (кінець XVIII–XIX ст.).
15. Українське національне відродження XIX ст.
16. Українські політичні партії наприкінці XIX – на початку XX ст.
17. Формування української Східної та Західної діаспори наприкінці XIX – на початку XX ст.
18. Україна в революції 1905–1907 рр.
19. Утворення Української Центральної Ради та її діяльність в березні 1917 – квітні 1918 р.
20. Наукова і політична діяльність М. Грушевського.
21. Українська Держава гетьмана П. Скоропадського.
22. Режим Директорії. Причини поразки національно-державницьких сил.

23. Більшовицький режим в Україні у 1919-1920 рр. Політика «воєнного комунізму», її сутність та наслідки.
24. Роль і місце повстанського руху в Українській революції 1917-1921 рр.
25. Західна Україна в 1918–1919 рр. ЗУНР.
26. Бойові дії на території України в 1919–1920 рр. Радянсько-польська війна. Її наслідки для України.
27. Соціально-економічний розвиток України в умовах НЕПу. Політика радянської українізації 1920-1930-х років.
28. Утворення СРСР. Тоталітарний режим та його наслідки для України.
29. Голодомор 1932–1933 рр., його причини та наслідки.
30. Особливості розвитку західноукраїнських земель у складі Польщі, Чехословаччини і Румунії в міжвоєнний період.
31. Основні бойові дії на території України в роки Другої світової війни.
32. Окупаційний режим, встановлений на території України нацистською Німеччиною та її союзниками.
33. Антинацистський рух опору в Україні: його основні складові частини .
34. Голод 1946–1947 рр.: його причини та наслідки.
35. Хрущовська «відлига» в УРСР.
36. Соціально-економічне та суспільно-політичне становище України в другій половині 1960-х – першій половині 1980-х рр.
37. Політика «перебудови» в СРСР, її особливості в Україні.
38. Серпневі події 1991 р. Проголошення незалежності України. Розпад СРСР і створення СНД.
39. Суспільно-політичний та соціально-економічний розвиток сучасної української держави.
40. НТУ «ХП»: історія і сучасність.

Модуль II. УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА

Семінар 9. Сутність культури. Концепції української культури

План

1. Поняття культури та її функції.
2. Етнос та національна культура.
3. Структура культури. Місце і роль художньої культури в цілісності історичного процесу.
4. Концепції української культури у працях вчених XIX–XXI ст.

Теми доповідей та повідомлень

1. Культура та природа.
2. Культура і цивілізація.
3. Етнічні культури і формування націй.
4. Мистецтво в структурі національної культури.
5. Внесок вітчизняних істориків та етнологів Дмитра Яворницького та Олександри Єфименко у дослідження культури українців.
6. Культурологічна концепція Дмитра Антоновича.
7. Романтичні погляди Пантелеймона Куліша на сутність української культури.
8. Концепція української культури Івана Огієнка.
9. Українська національна ідея у працях Дмитра Донцова та Юрія Липи.
10. Культурологічні дослідження представників київської філософської школи Сергія Кримського і Мирослава Поповича.

Проблемні питання

1. Як розрізняються матеріальні і духовні цінності в культурі? Чому поділ між ними є умовним?
2. Що таке традиція? Яку роль відіграють традиції в сучасній культурі?
3. Яка роль мистецтва у процесі пізнання різних культур?
4. Що відрізняє предмети культури від природних об'єктів? Чи віддаляє людину від природи культурний розвиток?
5. Що дає людству існуюча багатоманітність національних культур?

6. Яке місце займають духовні цінності в структурі культури? Чи існують загальнолюдські цінності?

7. Яким чином науково-технічні досягнення сучасної цивілізації сприяють або суперечать свободі людини та її самореалізації?

8. Охарактеризуйте поняття етнічної та громадянської націй. До якої з них належать українці?

9. Чи може людина мати більше, ніж одну національно-культурну ідентичність? Чому?

10. У чому бачать самотність розвитку української культури вітчизняні вчені ХХ ст. ?

Список літератури

Основна

1. Історія української культури / За ред. С. І. Берегового, Н. М. Левицької. – К., 2015.

2. Історія української культури : підручник / За ред. В. А. Качкана. – К., 2015.

3. Історія української культури / за заг. ред. І. Крип'якевича. – К., 2000.

4. Історія української культури Частина 1. Становлення та особливості української культури: навч. посібник / за ред. О. О. Петутіної. – Х., 2011.

5. Морфологія культури : тезаурус / за заг. ред. В. О. Лозового. – Х., 2007.

6. Національна ідентичність : Хрестоматія / упоряд. Т. Воропай. – Х., 2002.

7. Попович М. В. Нарис історії культури України / М. В. Попович. – К., 2001.

8. Українська культура в іменах. Довідник [для студ. усіх спеціальн.] / О. О. Петутіна, Н. В. Вандишева-Ребро, О. В. Голозубов [та ін.]; за ред. О. О. Петутіної. – Х., 2017.

Додаткова

9. Андерсон Б. Уявлені спільноти: міркування щодо походження й поширення націоналізму / Б. Андерсон. – К., 2001.

10. Балущок В. Г. Українська етнічна спільнота: етногенез, історія, етніонімія / В. Г. Балущок. – Біла Церква, 2008

11. Бистрицький Є. Національна ідентичність і громадянське суспільство / Є. Бистрицький, О. Білий, Р. Зимовець, Р. Кобець. – К., 2015.

12. Бондаренко Г. Українська етнокультура в контексті глобалізаційних

викликів / Г. Бондаренко. – К., 2014.

13. Гелнер Е. Нації та націоналізм: Націоналізм / Е. Гелнер. – К., 2003.

14. Касьянов Г. Теорії націй та націоналізму / Г. Касьянов. – К., 1999.

15. Кримський С. Б. Цивілізаційний розвиток людства / С. Б. Кримський, Ю. В. Павленко. – К., 2007.

16. Попович М. В. Культура: ілюстрована енциклопедія України / М. В. Попович. – К., 2009.

17. Сміт Е. Культурні основи націй / Ентоні Сміт. – К., 2009.

18. Чижевський Д. І. Історія української літератури / Д. Чижевський. – К., 2003.

19. Шпорлюк Р. Імперія та нації: З історичного досвіду України, Росії, Польщі та Білорусі / Р. Шпорлюк. – К., 2000.

Семінар 10. Стародавня культура на теренах України

План

1. Особливості первісної культури та джерела її вивчення.
2. Слов'янський період в історії української культури. Міфологія та релігія. Становлення художньої культури.
3. Гуманістична сутність і демократичні цінності античної культури.
4. Античний світ у Північному Причорномор'ї та Криму.

Теми доповідей та повідомлень

1. Міфологічне світосприйняття первісної людини.
2. Первісні вірування (анімізм, тотемізм, фетишизм) та культури (Богині-матері, предків, вождів).
3. Виникнення мистецтва.
4. Слов'янський пантеон богів.
5. Археолог, історик і поет Борис Мозолевський.
6. Скарби скіфських курганів.
7. Становлення античної демократії в Ольвії та Херсонесі.
8. Культура Боспорського царства.
9. Архітектура міст античного Причорномор'я.
10. Актуальність масових видовищ у культурі міст-полісів.

Проблемні питання

1. Яка фундаментальна відмінність у ставленні до світу архаїчної людини та сучасної? Чи збереглася архаїчна свідомість у сучасній культурі?
2. Які витоки анімалізму? Наведіть приклади залишків анімалістичних уявлень у сучасній українській культурі.
3. Які особливості, теми й сюжети первісного мистецтва?
4. Що таке агон? Які прояви агонального характеру античної культури? Наведіть приклади.
5. Чи був антропоцентризм головним змістом античної культури?
6. Яке місце релігії в античному світі? У чому проявлялася десакралізація культурного життя?
7. Назвіть найвидатніших античних філософів, драматургів, поетів, скульпторів, архітекторів.
8. Які боги давньогрецького пантеону були відомі в Північному Причорномор'ї та Криму?
9. Який вплив давньоримської культури на праслов'янство I–V ст. ?
10. Що успадкувала українська культура від епохи Античності?

Список літератури

Основна

1. Бунятян К. П. Давнє населення України : навч. посіб. / К. П. Бунятян. – К., 2003.
2. Залізняк Л. Л. Первісна історія України : навч. посібник / Л. П. Залізняк. – К., 1999.
3. Історія української культури / за заг. ред. І. Крип'якевича. – К., 1994.
4. Історія української культури : навч. посіб. для студ. усіх спеціальн. : у 2-х ч. : Частина 1. Становлення та особливості української культури / за ред. О. О. Петутіної. – Х., 2011.
5. Попович М. В. Нарис історії культури України / М. В. Попович. – К., 2001.
6. Толочко П. П. Давня історія України : навч. посіб. / П. П. Толочко, Д. Н. Козак, С. Д. Крижицький. – К. 1994.
7. Українська культура в іменах. Довідник / за ред. О. О. Петутіної. – Х., 2017.

Додаткова

8. Баран В. Д. Давні слов'яни / В. Д. Баран. – К., 1998.
9. Булашев Г. О. Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях / Г. О. Булашев. – К., 1992.
10. Василенко Г. К. Велика Скіфія / Г. К. Василенко. – К., 1991.
11. Відейко М. Ю. Україна : від Трипілля до Антів / М. Ю. Відейко. – К., 2008.
12. Давидюк В. Первісна міфологія / В. Давидюк. – Луцьк, 1997.
13. Дергачев В. А. Памятники позднего Триполья / В. А. Дергачев. – Кишинев, 1980.
14. Історія української культури : у 5 т. – К, 2001. – Т. 1. Історія культури давнього населення України.
15. Костомаров М. І. Слов'янська міфологія : Вибрані праці з фольклористики й літературознавства / М. І. Костомаров. – К., 1994.
16. Павленко Ю. В. Передісторія давніх русів у світовому контексті / Ю. В. Павленко. – К., 1990.
17. Петров В. П. Етногенез слов'ян / В. П. Петров. – К., 1972.
18. Пономарьов А. П. Українська минувщина : ілюстрований етнографічний довідник / А. П. Пономарьов, Л. Ф. Артюх, Т. В. Косміна. – К., 1993.
19. Попович М. В. Мироззрение древних славян / М. В. Попович. – К., 1985.

Семінар 11. Культура вітчизняного Середньовіччя

План

1. Становлення загальноєвропейської культури в епоху середніх віків.
2. Особливості формування та основні етапи розвитку культури Київської Русі.
3. Православ'я, освіта та писемність у давньоруській культурі.
4. Художня культура Київської Русі.

Теми доповідей та повідомлень

1. Загальні риси середньовічної культури.
2. Слов'янське язичництво.
3. Візантійські впливи в культурі вітчизняного Середньовіччя.

4. Роль та місце Київської Русі в християнському світі.
5. Давньоруські літописні твори та їх автори.
6. Рукописна книга як витвір давньоруського мистецтва.
7. Іконописна традиція Київської Русі.
8. Давньоруська сакральна архітектура та монументальний живопис.
9. Музика, театр і фольклор Київської Русі.
10. Галицько-Волинський літопис як джерело історії середньовічної вітчизняної культури.

Проблемні питання

1. Як Ви розумієте феномен двовір'я? Які народні обряди дісталися нам у спадок від язичництва?
2. На яких слов'янських територіях існувало християнство до 988 року? Хто з князів долучився до його поширення?
3. Які твори релігійного характеру були поширені серед населення? Що Ви знаєте про такий жанр давньоруської літератури як апокрифи?
4. Про яких героїв розповідає Києво-Печерський патерик? Які приклади чернецького духовного подвигу Вам відомі?
5. Чому монастирі та церкви Київської Русі були не лише релігійними, а й освітніми та політичними центрами?
6. Які образи богатирів постають з давньоруських билин? Про кого з поетів-співців билин того часу Вам відомо?
7. Який сенс в поняття «Софія» вкладали православна культура та філософія?
8. Які впливи західноєвропейської культури відчуло на собі Галицько-Волинське князівство в XII-XIV ст. ?
9. Яку роль в культурному житті Київської Русі відігравали жінки?
10. Які позитивні та негативні впливи на культуру Давньої Русі спричинив період феодальної роздробленості?

Список літератури

Основна

1. Белонович Н. В. История культуры Киевской Руси: учеб. пособ. / Н. В. Белонович. – Х., 1999.

2. Історія української культури: навч. посіб. для студ. усіх спеціальн. : у 2-х Ч. 1: Становлення та особливості української культури / О. О. Петутіна, О. В. Глозубов, Г. В. Буряк [та ін.]; за ред. О. О. Петутіної. – Х., 2011.
3. Історія української культури: підручник / В. О. Лозовой, Л. В. Анучина, О. А. Стасевська, О. В. Уманець; за ред. В. О. Лозового. – Х., 2013.
4. Історія української культури: Побут, письменство, мистецтво, театр, музика / За ред. І. Крип'якевича. – К., 1994.
5. Семчишин М. Тисяча років української культури. Історичний огляд культурного процесу / М. Семчишин – Нью-Йорк, Париж, Сідней, Торонто, 1985.
6. Толочко О. П. Київська Русь / О. П. Толочко, П. П. Толочко. – К., 1998.

Додаткова

7. Александрович В. Мистецтво Галицько-Волинської держави / В. Александрович. – Львів, 1999.
8. Галицько-Волинський літопис / Пер. Теофіль Коструба. – Львів, 1936.
9. Гординський С. Українська ікона XII–XVIII сторіч / С. Гординський. – Філядельфія, 1973.
10. Горський В. С. Нариси з історії філософської культури Київської Русі (середина XII-середина XIII ст.) / В. С. Горський. – К., 1993.
11. Києво-Печерський Патерик / Пер. із церковносл. М. Кашуба і Н. Пікулик. – Львів, 2007.
12. Комеч А. І., Давньоруське зодчество кінця X – початку XII ст. / А. І. Комеч – К., 1987.
13. Кононенко О. А. Українська міфологія. Фольклор, казки, звичаї, обряди / О. А. Кононенко. – Х., 2017.
14. Ле Гофф Ж. Цивілізація середньовікового Запада / Ж. Ле Гофф. – М., 1992.
15. Повесть временных лет / Пер. с древнерусского Д. С. Лихачева, О. В. Творогова. – СПб., 2012.
16. Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні (X – поч. XX ст.): Нариси. – К., 1991.

17. Українська культура в іменах. Довідник. / О. О. Петутіна, Н. В. Вандишева-Ребро, О. В. Голозубов [та ін.]; за ред. . О. О. Петутіної. – Х., 2017.

18. Хейзинга И. Осень Средневековья / Й. Хейзинга. – М., 1995.

Семінар 12. Український Ренесанс (XIV–XVI ст.)

План

1. Поняття Відродження, ренесансу, гуманізму.
2. Типологія і періодизація культури Відродження.
3. Тенденції розвитку українського Ренесансу і гуманізму.
4. Українська художня культура XIV–XVI ст.

Теми доповідей та повідомлень

1. Італійське Рінашименто та його вплив на вітчизняну культуру XIV–XVI ст.
2. Роль Північного Відродження в українській культурі XVI ст.
3. Братства і реформаційний рух XVI ст.
4. Мистецька спадщина Івана Федорова.
5. Культурний діяч Костянтин Острозький.
6. Павло Русин про можливості людини та її гідність.
7. Козацька тематика в літературі XV–XVI ст.
8. Проблема війни і миру в творчості українських гуманістів.
9. Архітектура і скульптура ренесансного Львова.
10. Іконопис XIV–XVI ст. : єдність традицій та інновацій.

Проблемні питання

1. Чому культуру Відродження вважають перехідною?
2. Якою є ідеальна особистість Ренесансу?
3. Чому саме гуманізм вважають основою світогляду епохи Відродження? Які основні риси ренесансного гуманізму?
4. Кого з представників українського гуманістичного руху Ви знаєте? Яка їх роль в університетській освіті XV–XVI ст. ?
5. Що Ви знаєте про діяльність науково-просвітницького центру в Острозі?

6. Чому саме братства стали прообразом українського громадянського суспільства другої половини XVI ст. ?

7. Як змінювалося становище художньої творчості та митця в суспільстві XV–XVI ст. ?

8. Чому найвідоміші українські поети Відродження віддавали перевагу латинській мові?

9. Як змінювалась роль просторових мистецтв (архітектури, живопису, скульптури) в ренесансній художній культурі?

10. Що успадкувала сучасна вітчизняна культура від епохи Відродження?

Список літератури

Основна

1. Історія української культури / за заг. ред. І. Крип'якевича. – К., 1994.

2. Історія української культури : навч. посіб. для студ. усіх спеціальн. : у 2-х ч. : Частина 1. Становлення та особливості української культури / за ред. О. О. Петутіної. – Х., 2011.

3. Попович М. В. Нарис історії культури України М. В. Попович. – К., 2001.

4. Українська культура в іменах. Довідник / за ред. О. О. Петутіної. – Х., 2017.

5. Шевнюк О. Л. Культурологія : навч. посіб. / О. Л. Шевнюк – К., 2005.

Додаткова

6. Баткин Л. М. Итальянские гуманисты: стиль жизни, стиль мышления / Л. М. Баткин. – М., 1978.

7. Запаско Я. Мистецька спадщина Івана Федорова / Я. Запаско. – Львів, 1974.

8. Ісаєвич Я. Юрій Дрогобич / Я. Ісаєвич. – К., 1972.

9. Замлинський В. Історія України в особах IX–XVIII ст. / В. Замлинський, І. Войцеховська, В. Галаган. – К., 1993.

10. Історія української культури : у 5 т. – Т. 2. Українська культура XIII – першої половини XVII століть. – К., 2001.

11. Історія філософії на Україні : у 3 т. – Т. 1. – К., 1987.

12. Крвавич Д. П. Українське мистецтво: навч. посіб. / Д. П. Крвавич, В. А. Овсійчук, С. О. Черепанова. – Львів, 2005.

13. Огородник І. В. Українська філософія в іменах / І. В. Огородник, М. Ю. Русин. – К., 1997.
14. Русина О. В. Україна під татарами і Литвою / О. В. Русина. – К., 1998.
15. Філософія Відродження на Україні. – К., 1990.
16. Шевчук В. Муза Роксоланська: Українська література XVI–XVIII століть : у 2-х кн. – Кн. 1: Ренесанс. Раннє бароко / В. Шевчук. – К., 2004.

Семінар 13. Українська культура Нового часу (XVII–XVIII ст.)

План

1. Загальноєвропейські тенденції культурного розвитку XVII–XVIII ст.
2. Козацтво як головний фундатор української культури Нового часу.
3. Українське Просвітництво.
4. Художні напрями в українському мистецтві Нового часу.

Теми доповідей та повідомлень

1. Братський рух у загальнокультурному процесі XVII ст.
2. Архітектор і культурний діяч Іван Григорович-Барський.
3. Композитор Микола Дилецький.
4. Видатні полемісти XVII ст. Лазар Баранович та Іов Борецький.
5. Під брязкіт козацької зброї (українська пісня і дума XVII ст.).
6. Феномен українського бароко.
7. Розквіт українського вертепу в XVII ст.
8. «Козак Мамай» – народна картина-парсуна Нового часу.
9. Козацьке літописання та формування національної самосвідомості (Григорій Граб'янка, Самійло Величко, Адріан Чапа, Василь Рубан).
10. Українські просвітителі Інокентій Гізель, Яків Козельський, Георгій Кониський.

Проблемні питання

1. Охарактеризуйте картину світу Нового часу та ідеал людини XVII–XVIII ст.?
2. Визначте місце ідеалу республіканського устою та інших фундаментальних цінностей буржуазного суспільства в західноєвропейській та вітчизняній культурі Нового часу.

3. Назвіть імена визначних учених, письменників, політиків XVII–XVIII ст., котрі були пов’язані з діяльністю Києво-Могилянської академії.
4. Що Ви знаєте про діяльність культурно-просвітницького гуртка при Печерській Лаврі?
5. Чому питання національної та релігійної незалежності перебували в центрі уваги українських мислителів XVII–XVIII ст.?
6. Чому Дмитро Антонович визначав епоху гетьманування Івана Мазепи як «другу золоту добу українського мистецтва»?
7. Чим обумовлений новий якісний стан та різновиди художньої культури XVII–XVIII ст.?
8. Назвіть основні жанри вітчизняної літератури XVII–XVIII ст. та зазначте характерні теми-символи для української пісні і думи Нового часу?
9. Яке місце займає музика в художній культурі Нового часу? Визначте шляхи розвитку народної та професійної музики даного періоду.
10. Чи можливо виділити національні особливості розвитку українського живопису XVII–XVIII ст.? Аргументуйте відповідь.

Список літератури

Основна

1. Абрамович С. Д. Світова та українська культура: навч. посіб. / С. Д. Абрамович, М. Ю. Чікарькова. – Львів, 2004.
2. Історія української культури. / за заг. ред. І. Крип’якевича. – Київ, 1994.
3. Історія української культури: навч. посіб. : у 2-х ч. – Ч. 2: Українська культура Нового та Новітнього часів. – Х., 2012.
4. Лекції з історії світової та вітчизняної культури : навч. посіб / за ред. А. Яртися та В. Мельника. – Львів, 2005.
5. Попович М. В. Нарис історії культури України / М. В. Попович. – К., 2001.
6. Українська культура в іменах. Довідник для студентів усіх спеціальностей. – Х., 2017.
7. Шевчук В. Муза Роксоланська: Українська література XVI – XVIII століть : у 2-х кн. / В. Шевчук. – К., 2004. – Кн. 1: Ренесанс. Раннє бароко.
8. Шевчук В. Муза Роксоланська: Українська література XVI–XVIII століть : у 2-х кн. / В. Шевчук. – К., 2005. – Кн. 2: Розвинене бароко. Пізнє бароко.

Додаткова

9. Багалій Д. І. Український мандрований філософ Григорій Сковорода / Д. І. Багалій. – К., 1992.
10. Білецький П. О. Нариси з історії українського мистецтва. Українське мистецтво другої половини XVII–XVIII ст. / П. О. Білецький. – К., 1981.
11. Грушевський М. С. Очерк истории украинского народа / М. С. Грушевський. – К., 1991.
12. Жолтовський П. М. Художнє життя на Україні в XVI–XVIII ст. / П. М. Жолтовський. – Х., 1983.
13. Ісаєвич Я. Д. Братства та їх роль у розвитку української культури XVI–XVIII ст. / Я. Д. Ісаєвич. – К., 1966.
14. Історія української культури : у 5 т. – К., 2001. – Т. 2. Українська культура XIII – першої половини XVII століть.
15. Кривавич Д. П. Українське мистецтво: навч. посіб. / Д. П. Кривавич, В. А. Овсійчук, С. О. Черепанова. – Львів, 2005.
16. Макаров А. Світло українського бароко / А. Макаров. – К., 1994.
17. Овсійчук В. А. Українське мистецтво XVI – перш. пол. XVII ст. Гуманістичні та визвольні ідеї / В. А. Овсійчук. – К., 1985.
18. Сковорода Г. Повн. збір. творів : у 2 т. / Г. Сковорода. – К, 1994.

Семінар 14. Культура України XIX ст.

План

1. Особливості європейської культури XIX ст., її типологічна новизна.
2. Основні тенденції культурного розвитку України у XIX ст.
3. Різноманітність художнього життя: від романтизму до модерну.
4. Нові явища в світовій та вітчизняній культурі кінця XIX – початку XX ст.

Теми доповідей та повідомлень

1. Роль освітніх закладів і наукових інституцій в українській культурі XIX ст.
2. Українські винахідники XIX ст.
3. Художні стилі в українській архітектурі XIX ст.
4. Український архітектурний модерн.
5. Українські передвижники (Микола Ярошенко, Микола Пимоненко, Костянтин Трутовський, Олександр Литовченко).
6. Українські художники-імпресіоністи (Олександр Мурашко, Архип Куїнджи).

7. Життя і творчість Марії Башкірцевої.
8. Символізм в українській літературі.
9. «Руська трийця» та її роль у відродженні культури в західно-українських землях.
10. Українська тематика у творчості Івана Айвазовського.

Контрольні запитання

1. У чому типологічна своєрідність культури ХІХ ст.? Які фактори сприяли формуванню нової картини світу?
2. Яким чином прогрес техніки вплинув на розширення «світу культури» ХІХ ст.? Наведіть приклади.
3. Які соціально-економічні та політичні процеси впливали на культурне життя України в ХІХ ст.?
4. Якою була роль української інтелігенції у творенні культури Новітнього часу?
5. Чому, на Ваш погляд, у 40–60-х роках ХІХ ст. особлива увага приділялася дослідженням з мовознавства?
6. Назвіть імена російських письменників, музикантів, акторів, живописців, архітекторів, чия творчість тісно пов'язана з Україною.
7. Чому в кінці ХІХ – на початку ХХ ст. виникає інтерес до таких галузей української культури, як народна творчість, етнографія, археологія, мовознавство?
8. У чому самобутність вітчизняного модерну та символізму?
9. Яким був внесок українських митців у розвиток науки, освіти та мистецтва Російської імперії ХІХ ст. ? Наведіть приклади.
10. Визначте місце української культури кінця ХІХ ст. у світовому процесі.

Список літератури

Основна

1. Абрамович С. Д. Світова та українська культура : навч. посіб. / С. Д. Абрамович, М. Ю. Чікарькова. – Львів, 2004.
2. Історія української культури: навч. посібник / Наук. ред. В. М. Шейко. – К., 2006.
3. Історія української культури : навч. посіб. для студ усіх спеціальн. : у 2-х ч. – Ч. 2. : Українська культура Нового та Новітнього часів / за ред. О. О. Петутіної. – Х., 2012.

4. Історія української культури / за заг. ред. І. Крип'якевича. – К., 1994.
5. Культурологія: українська та зарубіжна культура : навч. посіб. / за ред. М. М. Заковича. – К., 2009.
6. Лекції з історії світової та вітчизняної культури : навч. посіб. / за ред. А. Яртия та В. Мельника. – Львів, 2005.
7. Попович М. В. Нарис історії культури України / М. В. Попович. – К., 2001.
8. Українська культура в іменах. Довідник / за ред. О. О. Петутиної. – Х., 2017.

Додаткова

9. Вічний як народ : сторінки до біографії Т. Г. Шевченка : навч. посіб. / упоряд. О. І. Руденко, Н. Б. Петренко. – К., 1998. . .
10. Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть / М. Грушевський. – К., 1991.
11. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст / О. Забужко. – К., 1993.
12. Забужко О. Шевченків міф України / О. Забужко. – К., 1997.
13. Зайцев П. Життя Тараса Шевченка / П. Зайцев. – К., 2004.
14. Крвавич Д. П. Українське мистецтво : навч. посіб. / Д. П. Крвавич, В. А. Овсійчук, С. О. Черепанова. – Львів, 2005.
15. Лук М. І. Етичні ідеї в філософії України другої половини ХІХ – початку ХХ ст. / М. І. Лук; В. С. Лісовий. – К., 1993.
16. Огородник І. В. Українська філософія в іменах / І. В. Огородник, М. Ю. Русин. – К., 1997.
17. Попович М. В. Національна культура і культура нації / М. В. Попович. – К., 1991.
18. Степовик Д. В. Скарби України / Д. В. Степовик. – К., 1990.
19. Щербаківський В. Українське мистецтво / В. Щербаківський. – К., 1996.
20. Яценко М. Т. Українські поети-романтики / М. Т. Яценко. – К., 1987.

Семінар 15. Сучасна українська культура

План

1. Трансформація сучасної картини світу та ідеали особистості XX–XXI ст.
2. Українська культура: від традиційного, індустріального до інформаційного і »smart«-суспільства.
3. Українська художня культура. Модернізм і постмодернізм.

Теми доповідей та повідомлень

1. Порівняння індустріальної й інформаційної культур: спільне і відмінне.
2. Метро як культурний феномен в українській урбаністиці.
3. Епоха Постмодерну як новий прояв Традиції.
4. Глобалізація як сучасний виклик українській ідентичності.
5. Інтелектуально-метафорична лірика «вісімдесятників» (на вибір: В. Герасим'юк, І. Римарук, І. Малкович).
6. Кінодіалогія Р. Синька «Тигролови» і «Сад Гетсиманський» за однойменними романами І. Багряного.
7. Сучасна кіноверсія «Украденого щастя» І. Франка (режисер – А. Дончик) .
8. М. Сядристий – відомий український мініатюрист.
9. Український тревелогер і письменник Максим Кідрук (автор першого українського технотрилера «Бот» і першого романа про авіацію «Жорстоке небо»).
10. Сучасні українські субкультури.

Проблемні питання

1. Чим принципово відрізняється традиційна і сучасна картина світу?
2. Які залишки традиційного світогляду спостерігаються в сучасних українців?
3. Які здобутки має українська культура за радянський період?
4. Чому критика «патріархальної культури» актуалізує феміністичні рухи?
5. Як розвиток Мас-медіа позначився на культурному житті українців?

6. Як на українському ґрунті розвивалися експресіонізм, кубофутуризм, абстракціонізм і конструктивізм?
7. Як в українській культурі реалізувалися стріт-арт, перформанс і художня віртуалістика?
8. Чому розвиток штучного інтелекту вимагає нової відповіді на питання «що таке людина»?
9. Які перспективи для культури України відкриває інтеграція в Євро-союз?
10. Що сприятиме популяризації української культури серед молоді?

Список літератури

Основна

1. Абрамович С. Д. Світова та українська культура: навч. посіб. / С. Д. Абрамович, М. Ю. Чікарькова. – Львів, 2004.
2. Вандишева-Ребро Н. В. Актуальні проблеми сучасної естетики. Постмодернізм : метод. посіб. / Н. В. Вандишева-Ребро. – Суми, 2007.
3. Історія української культури: навч. -метод. посібник / Н. М. Левицька, С. І. Береговий. – К., 2015.
4. Історія української культури : навч. посіб. для студ усіх спеціальн. : у 2-х ч. – Ч. 2. : Українська культура Нового та Новітнього часів / О. О. Петутіна, Н. В. Вандишева-Ребро, О. В. Голозубов, [та ін.]; за ред. О. О. Петутіної. – Харків, 2012.
5. Культурологія: енциклопедичний словник / За ред. д. ф. н. проф. В. Мельника. – Львів, 2013.
6. Культурологія: Навчально-методичний посібник для студентів заочного відділення . . . / Уклад. Петрикова В. Т., Рогоза О. М. – Харків, 2015.
7. Міщенко М. М. Сучасна культура України (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.) : навч. -метод. посіб. з курсу «Історія української культури» / М. М. Міщенко. – Х., 2014.
8. Попович М. В. Нарис історії культури України / М. В. Попович. – К., 2001.
9. Савельєв В. П. Культурологія. Етика. Естетика: навч. посіб. / В. П. Савельєв, С. М. Повторева. – Львів, 2012.

10. Українська культура в іменах. Довідник / О. О. Петутіна, Н. В. Вандишева-Ребро, О. В. Голозубов [та ін.]; за ред. О. О. Петутіної. – Харків, 2017.

Додаткова

11. Азарова Ю. О. Філософія мистецтва XIX–XX ст. : теорії, проблеми, концепції. В 2 ч. Ч. 2: комплекс навчально-методичних матеріалів для філософського факультету / Ю. О. Азарова. – Х., 2011.

12. Глобалізація і культурна ідентичність: український вимір / О. Є. Гомілко, С. А. Лозниця, В. М. Вовк, С. В. Пролеєв, інші; Передмова О. В. Білий. – К., 2018.

13. Гундорова Т. Післячорнобильська бібліотека. Український літературний постмодерн. / Т. Гундорова. – К., 2005.

14. Інформаційне суспільство. Шлях України: колективна монографія / А. В. Колоднюк, Л. В. Березовець. – К., 2004.

15. Кохан Т. Г. Кінематограф у контексті культурного простору XX століття: монографія / Т. Г. Кохан. – К., 2017.

16. Кравич Д. П. Українське мистецтво: навч. посіб. / Д. П. Кравич, В. А. Овсійчук, С. О. Черепанова. – Львів, 2005.

17. Лук'яненко Л. Г. Шлях до відродження: в 13 т. – Т. 12: Національна ідея і національна воля. Де ти, доле України? / Л. Г. Лук'яненко. – К., 2015.

18. Нові медіа в сучасному суспільстві: культурологічний вимір: монографія / В. М. Судакова, М. Ю. Наумова та ін. – К., 2017.

19. Попович М. Бути людиною. / М. Попович. – К., 2016.

20. Світова гібридна війна: український фронт. / За ред., передм. В. П. Горбулін. – К., 2017.

21. Український авангард 1910-1930 рр. Альбом. – К., 1996.

22. Шейко В. Культура України в глобалізаційно-цивілізаційному вимірі (історико-методологічні аспекти): монографія / В. Шейко. – К., 2011.

Семінар 16. Культура Слобідської України

План

1. Формування культури Слобожанщини та її особливості.
2. Роль освіти і науки в культурному житті Слобідської України.
3. Самобутність художньої культури Слобожанщини.
4. Традиційна народна культура регіону.

Теми доповідей та повідомлень

1. Просвітницька діяльність Василя Каразіна.
2. Алчевські – родина діячів української культури.
3. Харківські поети-романтики 1820–1840-х рр.
4. Іван Мар'яненко та Амвросій Бучма – режисери, актори, педагогі.
5. Ілля Слатін – визначний музичний діяч Слобожанщини.
6. Перлина української архітектури – Покровський собор у Харкові.
7. Академік архітектури Олексій Бекетов.
8. Художня спадщина Василя Єрмілова.
9. Лесь Курбас – геніальний режисер-реформатор ХХ ст.
10. Борис Чичибабін – совість російської поезії України.

Проблемні запитання

1. Чим обумовлені особливості традиційного народного побуту слобожан?
2. Які Вам відомі старовинні слобожанські народні звичаї та обряди? Чи є їх відгомін у сьогоденні?
3. Кого Ви знаєте з видатних слобожанських просвітителів ХVІІ – першої половини ХІХ ст. ? Яким був їх вплив на розвиток української культури?
4. Що Ви знаєте про харківську школу поетів-романтиків ХІХ ст.? Яка роль цих письменників у розвитку української національної самосвідомості?
5. Яка роль харківської художньої школи в становленні національного реалістичного живопису ХІХ – початку ХХ ст. ? Назвіть імена видатних її представників.
6. Охарактеризуйте музичну культуру Слобідської України ХІХ–ХХ ст. Кого з видатних музикантів-харків'ян Ви знаєте?
7. Що Вам відомо про театральне життя Харкова в ХІХ–ХХ ст. ? Назвіть імена видатних драматургів, акторів, режисерів, які працювали в місті.
8. Які архітектурні стилі ХVІІ–ХХІ століть можна наочно вивчати у Харкові? Зробіть слайд-шоу та охарактеризуйте специфіку кожного стилю на прикладі харківських пам'яток архітектури.

9. Охарактеризуйте культуру Слобожанщини радянського періоду. Які були в ній прояви тоталітаризму?

10. Кого ви знаєте з сучасних визначних письменників та художників, які мешкають у Харкові? Зробіть презентацію та проаналізуйте їхню творчість.

Список літератури

Основна

1. Гомон П. Л. Русская муза Слобожанщины : учеб. пособ. / П. Л. Гомон. – Х., 2006.

2. Історія Слобідської України : хрестоматія / уклад. Д. М. Чорний. – Х., 2016.

3. Історія української культури : навч. посіб. для студ. усіх спеціальн. : у 2-х ч. / за ред. О. О. Петутіної. Ч. 2. : Українська культура Нового та Новітнього часів. – Х., 2012.

4. История украинской культуры : учеб. пособие для студ.-иностранцев всех специальностей / под ред. Е. А. Петутиной. – Х., 2012.

5. История украинской культуры : практикум для студ. -иностранцев всех специальностей / под ред. Е. А. Петутиной. – Х., 2014.

6. Рідний край : навч. посібник з народознавства / за ред. І. Ф. Прокопенка. – 2-е вид., випр. і доп. – Х., 1999.

7. Українська культура в іменах: довідник / за ред. О. О. Петутіної. – Х., 2017.

8. Художня культура Слобідської України : навч. посіб. / Межова Н. Г., Сердюк О. В., Шило О. В. та ін. – Х., 1995.

9. Чорний Д. М. Історія Слобідської України : підручник / Д. М. Чорний. – Х., 2016.

10. Шейко В. М. Історія Слобідської України : навч. посібн. / В. М. Шейко, Л. Г. Тишевська. – Х., 2012.

Додаткова

11. Астахова О. В. Свята та побут Слобожанщини : альбом / О. В. Астахова, Т. М. Крупа, В. А. Сушко. – Х., 2008.

12. Багалій Д. І. Історія Слободської України / Д. І. Багалій. – Х., 2018.

13. Матеріали фольклорно-етнографічної експедиції «Муравський шлях-97» (по селах Богодучівського, Валківського, Краснокутського та

Нововодолазького районів Харківської обл.) / упоряд. М. М. Красиков, М. О. Семенова, В. М. Осадча, Н. П. Олійник. – Х., 1998.

14. Сумцов М. Ф. Дослідження з етнографії та історії культури Слобідської України. Вибрані праці / М. Ф. Сумцов; упоряд. М. М. Красиков. – Х., 2008.

15. Красиков М. М. Філософія буття слобожанського селянина // Дух і літера. – Київ. – 1999. – № 5-6.

16. Иванов П. В. Жизнь и поверья крестьян Купянского уезда Харьковской губернии / П. В. Иванов; упоряд. М. М. Красиков. – Х., 2007.

17. Имена и лица : Самые знаменитые харьковчане : справочное издание / гл. ред. В. М. Губин. – Х., 2008.

18. Карнацевич В. Л. 100 знаменитых харьковчан / В. Л. Карнацевич. – Х., 2005.

19. Лейбфрейд А. Ю. Харьков. От крепости до столицы : заметки о старом городе / А. Ю. Лейбфрейд, Ю. Ю. Полякова. – Х., 2004.

20. Немцова В. Харьковская художественная школа (середина XVII – конец XX века). – Х., 2016.

21. Таранушенко С А. Наукова спадщина. Харківський період. Дослідження 1918–1932 рр. : монографічні видання, статті, рецензії, додатки, таранушенкознавчі студії / С. А. Таранушенко; наук. ред. М. М. Красиков. – Х., 2009.

22. Титар О. В. Культура Слобожанщини: проблеми національно-культурної ідентичності / О. В. Титар. – Х., 2006.

13. Харківщина : енциклопедичний словник. – Х., 2014.

Тематика рефератів

1. Функції культури.
2. Микола Костомаров про національну своєрідність українського народу та його культури.
3. Порівняльно-історичний метод у культурологічних дослідженнях Михайла Драгоманова.
4. Цілісна концепція історії української культури у творчій спадщині Івана Франка.
5. «Українська ідея» в культурологічній концепції Михайла Грушевського.
6. Проблема європеїзації української культури у творчій спадщині Миколи Хвильового.
7. Сучасні дослідження з історії української культури.
8. Магія в первісній культурі.
9. Вікентій Хвойка – видатний дослідник української старовини.
10. Трипільська культура та її вплив на побут і мистецтво східних слов'ян.
11. Культури киммерійців, скіфів, сарматів.
12. «Боги та герої давньогрецьких міфів у культурі античного Причорномор'я».
13. Архітектура і скульптура в античній художній культурі.
14. Родоначальник християнського гуманізму Володимир Мономах.
15. Проблема людської особистості в «Слові Данила Заточника».
16. Іларіон Київський про велич і єдність землі руської.
17. Давньоруське літописання: світова історія та сенс людського життя.
18. Середньовічна картина світу в «Слові о полку Ігоревім».
19. Давньоруська ікона.
20. Софія Київська – видатна пам'ятка вітчизняної культури.
21. Юрій Дрогобич – видатний вчений, представник раннього гуманізму в Україні.
22. Іван Вишенський про свободу народу і особи.
23. Книгодрукування і розвиток вітчизняного гуманізму.
24. «Русинський Демосфен» Станіслав Оріховський.
25. Вітчизняна оборонна архітектура XIV–XVI ст. : від готики до ренесансу.
26. Національна святиня – «Пересопницьке Євангеліє».
27. Петро Могила – релігійний реформатор, освітній діяч, меценат.
28. Просвітницька діяльність Києво-Могилянської академії.
29. Культура доби Івана Мазепи.
30. Феномен українського бароко.
31. Погляди Феофана Прокоповича на людину, державу, церкву, мистецтво.
32. Учення Григорія Сковороди про «сродну» працю.

33. Максим Березовський, Дмитро Бортнянський, Артемій Ведель – корифеї духовної та світської музики.
34. Видатні художники Григорій та Дмитро Левицькі.
35. Творчість Володимира Боровиковського.
36. Український романтизм.
37. «Енеїда» Івана Котляревського – перший твір нової української літератури.
38. «Не вмирає душа наша, не вмирає воля» (Тарас Шевченко в культурному житті XIX ст.).
39. Світ старої України у «Вечорах на хуторі коло Диканьки» Миколи Гоголя.
40. Михайло Старицький і розвиток українського професійного театру.
41. Микола Лисенко – основоположник української класичної музики.
42. Творчість Лесі Українки.
43. Видатний культурний діяч Іван Франко.
44. Кубофутуризм в Україні і Росії (Давид і Микола Бурлюки, Олександра Екстер, Олександр Богомазов, Василь Єрмилов).
45. Михайло Бойчук та його школа.
46. Проблеми людини, нації та культури у творчості українських літературних модерністів (Микола Хвильовий, Микола Зеров, Олександр Олесь).
47. Тоталітаризм – трагедія вітчизняної культури XX ст.
48. Гуманістичні пошуки сучасної вітчизняної поезії (Василь Стус, Микола Вінграновський, Іван Драч, Дмитро Павличко, Ліна Костенко).
49. Творчість Олександра Довженка.
50. Поетична хвиля українського кіно (Сергій Параджанов, Юрій Ільєнко, Леонід Осика, Іван Миколайчук).
51. Український постмодернізм.
52. Повір'я, звичаї та побут слобожан.
53. Культурне життя Слобідської України в наукових дослідженнях Дмитра Багалія.
54. Микола Сумцов – дослідник і громадський діяч слобожанського краю.
55. Внесок Петра Іванова та Стефана Таранушенка у вивчення культури Слобідської України.
56. Гнат Хоткевич – письменник, режисер, актор, музикант.
57. Видатні письменники-слобожани Григорій Квітка-Основ'яненко та Петро Гулак-Артемовський.
58. «Березіль» Леся Курбаса в контексті розвитку вітчизняного театрального мистецтва.
59. Україна у творчості Іллі Рєпіна.

Вимоги до написання реферату

Обсяг реферату повинен складати 20–25 рукописних сторінок учнівського зошита або 10-14 друкованих шрифтом Times New Roman (розмір кегля – 14; міжстроковий інтервал – 1,5; поля – 2,5).

Мова написання – українська. Уникайте довгих речень, багатослів'я, повторів, аналізу несуттєвих фактів. Перевіряйте помилки, при необхідності користуйтеся словниками та довідниками. Для зауважень та поміток викладача залишайте поля.

Реферат має чітко визначену структуру й складається з титульного аркушу, змісту, вступу, основної частини (2–3 розділів), висновку, списку використаної літератури.

Титульний аркуш оформляється за стандартною формою (Див. Додаток 1).

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми, розкривається навчально-пізнавальне значення її дослідження. Обов'язкова частина вступу – короткий аналіз наукової літератури, яка самостійно відібрана та проаналізована відповідно до плану роботи над рефератом.

Основна частина складається з розділів, кожен з яких має свою назву й відповідну нумерацію. Розташовуйте матеріали розділів у логічній послідовності; у кожному з них повинні бути Ваші власні пояснення, приклади, узагальнення.

У **висновку** треба сформулювати основні результати дослідження та зробити акценти на зв'язку наукової проблеми з сучасністю.

Список літератури необхідно складати у відповідності до правил оформлення бібліографії.

Зверніть увагу, що **відомості про книгу** повинні включати: прізвище та ініціали автора; назву книги; через двокрапку – її призначення; через косу риску – відомості про відповідальність (ініціали та прізвища авторів); через крапку, тире – місце видання; через кому – рік видання. Якщо книга написана чотирма та більше авторами, то допускається описувати її під назвою, тобто спочатку навести назву книги, а далі через косу риску подати прізвища чотирьох авторів (якщо їх усього чотири) або трьох і словосполучення «та ін. » (якщо авторів п'ять і більше). Наприклад:

Один автор

Матвеева Л. Л. Культурологія : Курс лекцій : навч. посіб. / Л. Л. Матвеева. – К., 2005.

Два автори

Абрамович С. Д. Світова та українська культура: навч. посіб. / С. Д. Абрамович, М. Ю Чікарькова. – Львів, 2004

Три автори

Крвавич Д. П. Українське мистецтво: навч. посіб. / Д. П. Крвавич, В. А. Овсійчук, С. О. Черепанова. – Львів, 2005.

Чотири автори

Історія світової та української культури / Греченко В., Чорний І., Кушнерук В., Режко В. – К., 2000.

П'ять і більше авторів

Культурологія : навч. посіб. / Баканурський А. Г., Александров А. Б., Дашкова Т. Ю. та ін. – К., 2004.

Без авторів

Історія світової культури : навч. посіб. / за ред. Л. Т. Левчук. – К., 1999.

Відомості про статтю включають: прізвище та ініціали авторів; заголовок статті; через дві косі риски – найменування журналу, збірника, де розміщена ця стаття; через крапку, тире – місце видання (для збірників); через крапку, тире – рік видання; через крапку, тире – номер, випуск, том (для журналів, збірників). Наприклад:

Шелест В. Думи – козацький епос // Київська старовина. – 1993. – №6.

Робота над рефератом починається з вибору теми. Поставтеся до неї як до відповідальної та важливої справи. Обираючи тему дослідження, оцініть рівень своїх знань з даної проблематики, зверніться за інформацією до підручників або довідників, тематичного каталогу бібліотеки, навчально-методичного кабінету, а головне – враховуйте свій особистий інтерес, бо від нього в значній мірі залежить якість виконання творчої роботи. Не обов'язково обирати тему з пропонованого посібника. Вам надається право сформулювати її самостійно, але в цьому випадку тема реферату повинна відповідати навчальній програмі дисципліни «Історія та культура України». Необхідно узгодити обрану тему й план роботи з викладачем.

Одна з головних вимог до реферату полягає в його творчому й самостійному виконанні. Усі проблеми обраної теми повинні знайти найповніше висвітлення в тексті. Використовуйте різноманітні культурологічні та історичні джерела, наукову літературу (монографії, навчальні посібники, статті, матеріали наукових конференцій, довідники). Досягнення науковців повинні бути відображені в усіх розділах реферату. При цьому Ви несете повну відповідальність за достовірність використаних матеріалів, у тому числі окремих фактів і цитат, за істинність формулювань, узагальнень та висновків. Матеріали з Інтернету без їхнього всебічного опрацювання, висновків та списку літератури як реферат не зараховуються.

Роботу треба представити у відповідний термін на кафедру українознавства, культурології та історії науки (ауд. 705 у1, тел. 707-68-29) для перевірки та рецензування викладачем. Захист реферату відбувається в різних формах. Це може бути виступ з тезами на семінарі або науковій конференції, співбесіда під час модульного контролю, викладення основних результатів дослідження під час відповіді на екзамені.

Зразок оформлення титульного аркушу

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

КАФЕДРА УКРАЇНОЗНАВСТВА, КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА ІСТОРІЇ НАУКИ

Реферат
з дисципліни
«ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ»
на тему
Середньовічна картина світу в «Слові о полку Ігоревім»

Студента гр. СГТ-210. 96
Корнієнка Романа

Харків 2019

Критерії оцінювання успішності студентів

Національна оцінка / Оцінка ECTS та її визначення	Критерії оцінювання	
	позитивні	негативні
5 Відмінно / А Відмінно	Глибоке знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових літературних джерелах; творчий підхід до вивчення дисципліни; вміння аналізувати явища, які вивчаються, в їхньому взаємозв'язку і розвитку; відповіді на запитання чіткі, лаконічні, логічно послідовні	—
4 Добре / В Дуже добре	Глибокий рівень знань в обсязі обов'язкового матеріалу; вміння давати аргументовані відповіді на запитання.	Відповіді на запитання містять незначні неточності.
4 Добре / С Добре	Міцні знання матеріалу, що вивчається; вміння давати аргументовані відповіді на запитання.	Відповіді на запитання містять певні неточності.
3 Задовільно / D Задовільно	Знання основних положень матеріалу, що вивчається.	Невміння давати аргументовані відповіді на запитання; невміння аналізувати викладений матеріал.
3 Задовільно / E Достатньо	Знання основних положень матеріалу.	Незнання окремих питань з матеріалу; невміння послідовно і аргументовано висловлювати власну думку.
2 Незадовільно / FX Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	Додаткове вивчення матеріалу може бути виконане в терміни, що передбачені навчальним планом.	Незнання основних положень навчального матеріалу; істотні помилки у відповідях на запитання.
2 Незадовільно / F Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	—	Відсутність знань значної частини навчального матеріалу.

ЗМІСТ

Передмова.....	3
Модуль I. Історія України	7
Семінар 1. Вступ до курсу. методика роботи студентів.....	7
Семінар 2. Українські землі у складі Литви та Польщі (середина XIV – перша половина XVI ст.)	9
Семінар 3. Українська козацька держава в останній чверті XVII–XVIII ст.....	11
Семінар 4. Українські землі в імперській період (кінець XVIII – початок XX ст.)	13
Семінар 5. Революційні події 1917-1921 рр. в Україні.....	15
Семінар 6. Україна в роки другої світової війни (1939–1945 рр.)	18
Семінар 7. Україна в період «перебудови» та боротьби за державну незалежність (1985–1991 рр.).....	20
Семінар 8. Україна в роки незалежності	23
Завдання до модульної контрольної роботи.....	26
Модуль II. Українська культура	28
Семінар 9. Сутність культури. Концепції української культури	28
Семінар 10. Стародавня культура на теренах України	30
Семінар 11. Культура вітчизняного Середньовіччя	32
Семінар 12. Український Ренесанс (XIV–XVI ст.)	35
Семінар 13. Українська культура Нового часу (XVII–XVIII ст.).....	37
Семінар 14. Культура України XIX ст.	39
Семінар 15. Сучасна українська культура	42
Семінар 16. Культура Слобідської України.....	44
Вимоги до написання реферату.....	50
Додаток 1.	53
Зразок оформлення титульного аркушу	53
Додаток 2	54
Критерії оцінювання успішності студентів	54